

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ex Recogniti||one Des. Eras-||mi Roterodami.||

Erasmus, Desiderius

Basileae, 1518

VD16 E 3644

Aelii Spartiani Pescennivs Niger. Ad Diocletianvm Avgvstvm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14277

ret paricidium. Corpus eius à Britannia Romam usque cum magna prouincialium reuerentia susceptum est, quàmuis aliqui urnulam auream tantum fuisse dicant, Seueri reliquias continentem, eandemq; Antoninorum sepulchro illatam. Cum Septimius Pertinax Seuerus illic ubi uita functus est, esset incensus, cum Septimodium faceret, nihil aliud cogitauit, quàm ut ex Africa uenientibus, suū opus occurreret: & nisi absente opere per praefectum urbis medium simulacrū eius esset locatū, additū Palatinis aedibus, id est regiū atrium ab ea parte facere uoluisset perhibetur. Quod etiā post Alexāder cum uellet facere, ab aruspibus dicitur esse prohibitus, cum hoc sciscitatus non litasset.

AELII SPARTIANI

PESCENNIUS NIGER

AD DIOCLETIANVM
AVGVSTVM.

ARVM ATQVE DIFFICILE EST, ut quos Tyrannos aliorum uictoria fecerit, bene mittantur in literas: atq; ideo uix omnia de his plene in monumentis atq; annalibus habentur. Primū enim quae magna sunt in eorum honorem, ab scriptoribus deprauantur, deinde alia supprimuntur. Postremo non magna diligentia eorū generatio ac uita requiritur, cum satis sit audaciam eorū & bellum in quo uicti fuerint, ac poenam proferre. Pescennius ergo Niger, ut alij tradunt, modicis parentibus: ut alij, nobilibus fuisse dicitur, patre Annio Fusco, matre Lampridia, auo curatore Aquini: ex qua familia originem ducebat: quod quidem dubium etiam nunc habetur. Hic eruditus mediocriter, moribus ferox, diuitijs immodicus, uita parcus, libidinis effrenatae ad omne genus cupiditatum. Ordines diu duxit, multisque ducatus peruenit, ut exercitus Syriacos iussu Commodi regeret, suffragio maxime Athleta, qui Commodum strangulauit, ut omnia tunc fiebant. Is postea quàm comperit occisum Commodum, Iulianum imperatorem appellatum, eundemq; iussu Seueri & Senatus occisum, Albinum etiam in Gallia sumpsisse nomen imperatoris ab exercitibus Syriacis, quos regebat: appellatus est imperator, ut quidam dicunt, magis in Iuliani odium, quàm in aemulationē Seueri. Huic ob detestationē Iuliani primis imperij diebus ita Romae factum est à Senatoribus duntaxat, qui & Seuerū oderant, ut inter lapidationes, execrationesq; omniū illi feliciter optaretur, illum principem superi, & illum Augustū populus acclamaret. Iulianū autē oderant populares, quod Pertinacē milites occidissent, & illū imperatorē aduersa populi uolūtate appellasset. Deniq; ingentes ob hoc seditiones fuerunt. Ad
occidendum

Lapidatio, &
infectatio.

occidendum autem Nigrum, primipilarem Iulianus miserat stulte ad eum qui haberet exercitus, & se tueri posset: proinde quasi qualislibet Imperator à primipilario posset occidi. Eadem autem clementia etiam Seuero iam principi Iulianus successorē miserat. Denique etiam Aquilium Centurionē, notum cædibus ducum miserat, quasi Imperator tantus à Centurione posset occidi. Par denique infania fuit, quod cum Seuero ex interdicto de imperio egisse fertur: ut iure uideretur ad principatum peruenisse. Et de Pescennio Nigro iudicium populi ex eo apparuit: quod cum ludos Circenses Iulianus Romæ daret, & indiscrete subsellia Circi maximi repleta essent, ingentiq; iniuria populus affectus esset, per omnes uno cōsensu Pescennius Niger ad tutelam urbis est expetitus: odio ut diximus, Iuliani, & amore occisi Pertinacis, Cum quidem Iulianus dixisse fertur: neq; Pescennio longū imperiū deberi, sed Seuero, qui magis esset odio habendus à Senatoribus, militibus, prouincialibus, popularibus. quod probauit rei euētus. Et Pescēnius quidē Seuero eo tēpore quo Lugdunensem prouinciā regebat, amicissimus fuit: nam ipse missus erat ad cōprehendendos desertores, qui innumeri Gallias tunc uexabant. In quo officio quod se honeste gessit, iucundissimū fuit Seuero, ita, ut de eo ad Commodū Septimius referret, asserens necessariū Reip. uirum. Et re uera in re militari uehēmēs fuit. Nunq; sub eo miles prouinciali, lignū, oleū, operā extorsit. Ipse à milite nihil accepit: cū Tribunatus ageret, nihil accipi passus est. Nam & Imperatorū Tribunos duos quos cōstitit stellaturas accepisse, lapidibus obrui ab auxiliariis iussit. Extat epistola Seueri quā scribit ad Rogoniū Celsum Gallias regentem. Miserum est, ut imitari eius disciplinam militarem non possimus, quē per bellum uicimus. Milites tui uagantur, Tribuni medio die lauāt: pro tridinijs popinas habent: pro cubiculis meritoria: saltant, bibunt, cantant, & mensuras cōuiuiorum uocant, cum hoc sine mensura potare. Hæc si ulla uena paternæ disciplina uiueret, fierent: Emenda igitur primum Tribunos, deinde militem: quē quandiu timueris, tandiu timeberis. Sed scias id de Nigro militem timere non posse, nisi integri fuerint Tribuni & duces militum. Hæc de Pescennio Seuerus Augustus adhuc milite. M. Antoninus ad Cornelium Balbum. Pescenniū mihi laudas, agnosco: nam & decessor tuus manu strennuū, uita grauem etiā tum plus q̄ militem dixit. Itaq; mihi literas recitandas ad signa, quibus eum trecentis Armenicis, & centum Sarmatis, & mille nostris præesse iussi. Tuum est ostendere hominem non ambitione, quod nostris non conuenit moribus, sed uirtute uenisse ad eum locum, quem auus meus Hadrianus, quem Traianus proauus non nisi exploratissimis dabat. De hoc eodē Commodus, Pescenniū fortem uirum noui, & ei Tribunatus iam duos dedi. Ducatum mox dabo, ubi per senectutem Aelius Corduenus Rempubicam recusauerit. Hæc de eo iudicia omnium fuerunt. Sed & Seuerus ipse sæpe dixit, ignoturū se Pescennio nisi perseueraret. À Commodō denique Pescennius Consul declaratus, Seuero præpositus est. Et quidem irato, quod Primipilaribus commendantibus, Consulatum Niger mereretur. In uita sua Seuerus dicit se priusquam filij sui id ætatis haberent,

Stellatura.

berent, ut imperare possent, agrotantem id in animo habuisse: ut siquid forte sibi accidisset, Niger Pescennius eidem & Clodius Albinus succederent, qui ambo Seuero grauissimi hostes extiterant. Vnde apparet quod etiã Seueri de Pescennio iudicium fuerit. Si Seuero credimus, fuit gloriæ cupidus Niger, uita fictus, moribus turpis, ætatis prouectæ cum imperiũ inuasit: ex quo cupiditates eius incusat. Proinde quasi Seuerus minor ad imperiũ uenerit, qui annos suos cõtrahit, cum \bar{x} & \bar{viii} annis imperauit, & octogesimo nono periit. Sanè Seuerus Heraditum ad obtinendam Bithyniam misit, Fuluium autem ad occupandos adultos Nigri filios: nec tamen in Senatu quicq̃ de Nigro Seuerus dixit: cum iam audisset de eius imperio, ipse autem proficisceretur ad componendum orientis statum. Tantum sanè illud fecit proficiscens, ut legationes ad Africam mitteret, ne eam Pescennius occuparet, & fame populum Romanum perurgeret. Et uidebatur autẽ id facere posse per Libyam Ægyptumq̃ uicinas Africæ, difficili licet itinere ac nauigatione. Et Pescennius quidem ueniente ad orientem Seuero, Græciam, Thracias Macedoniam, interfectis multis industribus uiris tenebat, ad participatum imperij Seuerum uocans: à quo causa eorum quos occiderat cū Aemiliano, hostis est appellatus: deinde à ducibus Seueri per Aemilianum pugnâs uictus est. Et cum illi tutum exilium promitteret, si ab armis recederet: persistens iterum pugnauit, & uictus est, atq̃ apud Cyzicum circa paludem fugiens sauciatus, & sic ad Seuerũ adductus, atq̃ statim mortuus. Huius caput circũlatum pilo Romam missum, Filij occisi, necata uxor, patrimoniũ publicatum, familia omnis extincta. Sed hæc omnia posteaq̃ de Albini rebellione cognitum est, facta sunt: nam prius & filios Nigri, & matrem in exilium miserat. Sed exarsit secundo ciuili bello, imo iam tertio, & factus est durior: Tunc cum innumeros Senatores interemit Seuerus, ab alijs Syllæ, ab alijs Punici, ab alijs Marij nomen accepit. Fuit statura Pescennius prolixa, forma decorus, capillo in uerticem ad gratiã reflexo, uocis canoræ, ita, ut in campo loquẽs, per mille passus audiretur, nisi uentus aduersaretur. Oris uerecundi & semper rubidi: ceruice adeo nigra, ut quemadmodum multi dicunt, ab ea Nigri nomẽ acceperit. Cætera corporis parte candidus & magis pinguis, uini auidus, cibi parcus, rei ueneræ nisi ad creandos liberos prorsus ignarus. Deniq̃ etiam sacra quædam in Gallia quæ à castissimis decernuntur, consensu publico celebranda suscepit. Hunc in Commodianis hortis in porticu curua, pictum de Musibo inter Commodi amicissimos uidemus sacra Isidis ferentem, quibus Commodus adeo deditus fuit, ut & caput raderet, & Anubim portaret, & om̃is partes expleret. Fuit ergo miles optimus, tribunus singularis, dux præcipuus, legatus seuerissimus, consul insignis, uir domi forisq̃ cõspiciuus, imperator infelix: usui deniq̃ Reip̃ sub Seuero homine tetrico esse potuisset, si cum eo esse uoluisset. Sed deceptus est consilij Seueri Aureliani, qui filias suas eius filijs despondens, persistere eũ fecit in imperio. Hic tantæ fuit autoritatis, ut ad Marcum primum, deinde ad Commodum scriberet, cum uideret prouincias facili administrationũ mutatione subuerti. Primũ ut nulli ante quinquẽniũ succederetur prouinciæ præfidi,

Industrijs, legedum, nisi maus illi/stribus.

z uel legato

uel legato, uel proconsuli: quod prius deponerent potestatem, quam scirent administrare. Deinde ne noui ad regendam Remp. accederent, præter militares administrationes, intimauit. assessores in quibus prouincijs assedissent, in his administraret. Quod postea Seuerus, & deinceps multi tenuerunt, ut probant Pauli & Vlpiani præfecturæ, qui Papiniano in consilio fuerunt: ac postea cum unus ad memoriã, alter ad libellos paruisset, statim præfecti facti sunt. Huius etiã illud fuit, ut nemo assideret in sua prouincia, nemo administraret nisi Romæ Romanus, hoc est oriundus urbe. Addidit præterea consiliarijs salaria, ne eos grauarent quibus assidebant, dicens *IVDICEM* nec dare debere, nec accipere. Hic erga milites tanta fuit censura, ut cum apud Aegyptum ab eo limitanei milites uinum peterent, responderit, Nilum habetis & uinum queritis? Siquidem tanta fuit illius fluminis dulcedo, ut accolæ uina non querant. Idem tumultuantibus his qui à Sarracenis uicti fuerant, & dicentibus, Vinum nõ accepimus, pugnare non possumus: Erubescite, inquit, illi qui uos uincunt, aquam bibunt. Idem Palæstinis rogantibus, ut eorum censitio leuaretur, idcirco quod esset grauata, respõdit, Vos terras uestras leuari censitione uultis, ego uero etiã aërem uestrum censere uellem. Deniq; Delphici Apollinis uates in motu Reipublicæ, maxime cum nũciaretur tres esse imperatores, Seuerum Septimium, Pescennium Nigrum, Clodium Albinum consultus, quem expediret Reipublicæ imperare, uersum Græcum huiusmodi fudisse dicitur,

Optimus est Fuscus, bonus Afer, pessimus Albus.

Ex quo intellectum Fuscum, Nigrum appellatũ uaticinatione: Seuerũ, Afrum: Album uero Albinum dictum. Nec defuit alia curiositas: requisitum est, qui esset obtenturus Remplicam. Ad quod ille respondit alium uersum talem,

Fundetur sanguis Albi Nigricę minantis

Imperium mundi Pœna reget urbe profectus.

Item cum quæsitum esset, quis illi successurus esset, respondisse itidem Græco uersu dicitur,

Cui dederint superi nomen habere Pij.

Quod omnino intellectum nõ est, nisi cum Bassianus Antonini, quod uerum signũ Pij fuit, nomen accepit. Item cum quæreretur quandiu imperaturus esset, respondisse Græce dicitur,

Bis denis Italum conscendet nauibus æquor,

Si tamen una ratis transiliet pelagus.

Ex quo intellectum Seuerum uiginti annos expleturum. Hæc sunt Diodetiane maxime Augustorum quæ de Pescennio didicimus ex pluribus libris. Non enim facile, ut in principio libri diximus, quisquã uitas eorum mittit in libros, qui aut principes in Republica non fuerunt, aut à Senatu appellati non sunt imperatores: aut occisi citius, ad famam uenire nequiuerunt. Inde quod latet Vindex, quod Piso nescitur, quod omnes illi q aut tantũ adoptati sunt, aut à militibus imperatores appellati: ut sub Domitiano Antonius: aut cito interempti uitã cum imperij usurpatione posuerunt. Sequitur nũc ut de Claudio Albino dicam: qui

Nũc utrũq;
faciunt, cum
emũt a prin-
cipe magi/
stratũ, & ex-
pilant litiga-
tores.

eam, qui quasi socius huius habetur, quod & pariter contra Seuerum rebellauerunt, & ab eodem uicti atque occisi sunt. De quo ipso neque satis clara extant: quia eadem fortuna illius fuit quæ Pescennij, etiam si uita satis dispar. Ac ne quid ex his quæ ad Pescennium pertinent, præterisse uideamur, licet alijs libris cognosci possint. De hoc Seuero Septimio Vates dixerunt, quod neque uiuus neq; mortuus in potestatem Seueri uenturus esset, sed iuxta aquas illi pereundum esset: quod quidem dicunt ipsum Seuerum de Mathesi quam callebat dixisse. Nec absuit responsis ueritas, cum ille inuentus sit iuxta paludem semiuiuus. Hic tantæ fuit seueritatis, ut cum milites quosdam in caueo argenteo expeditionis tempore uiuere uidisset, iusserit omne argentum summoueri de usu expeditionali, addito eo, ut ligneis uasis uterentur. Quod quidem illi odium militare cõcitant. Dicebat enim posse fieri, ut sarcinæ militares in potestatem hostium uenirent, ne se Barbaræ nationes argento nostro gloriosiores facerent, cum alia minus apta hosticam uiderentur ad gloriam. Idem iussit uinum in expeditione neminem bibere, sed aceto uniuersos esse contentos. Idem pistores sequi expeditionem prohibuit, bucellato iubens milites & omnes contentos esse. Idem ob unius gallinacei direptionem, decem commanipulones qui raptum ab uno comederant, securi percuti iussit: & fecisset, nisi ab omni exercitu propè usque ad metum seditionis esset rogatus. & cum pepercisset, iussit ut denorum gallinaceorum præcia prouinciali redderent, decem qui simul furto conuixerant, addito eo, ut tota in expeditione in commanipulatione nemo focum faceret, ne unquam recens coctum cibum sumerent, sed pane ac frigidis uescerentur, appositis speculatoribus qui id curarent. Idem iussit, ne zonas milites ad bellum, item aureos uel argenteos nummos portarent, sed publice commendantur, recepturi post prælia quod dederat, Addens liberis eorum & uxoribus hæredibus certe reddendum qui uenisset, ne ad hostes aliquid prædæ perueniret, si quid forte aduersi fortuna fecisset. Sed hæc omnia ut se habuerat Comodi temporum dissolutio, aduersa eidem fuere. Denique & si nemo fuit, qui suis temporibus dux seuerior uideretur, ad perniciem illi magis ista fuere, quam mortuo: ubi & inuidia & odium deposita erant, talia exempla ualuerunt. Idem in omni expeditione ante omnes militarem cibum sumpsit ante papilionem: nec sibi unquam uel contra solem, uel contra imbres quæsiuit tecti suffragium, si miles non habuit. Tantum denique belli tempore ratione militibus demonstrata sibi & seruis suis uel contubernalibus portauit, quantum à militibus ferebatur, cum seruos suos annonæ oneraret, ne illi securi ambularent, honesti milites idq; ab exercitu cum suspirio uideretur. Idem in concione iurauit se quantum diu in expeditionibus fuisset, essetq; adhuc futurus, non aliter esse acturum se quam militem, Marium ante oculos habentem & duces tales: nec alias fabulas unquam habuit nisi de Annibale, cæterisq; talibus. Denique cum imperatori facto quidam Panegyricum recitare uellet, dixit ei, Scribe laudes Marij uel Annibalidis, uel alicuius ducis optimi uita functi, & dic quid ille fecerit, ut eum nos imitemur. Nam uiuentes laudare irrisio est maxime imperatores, à quibus spe-

Bibere legē
dum cæico,

Bucellatum,

Zonam per
didit,

Scite,

Z 2 ratur,

ratur, qui timetur, qui prestare publice possunt, qui possunt necare, qui proscribere. Se autem uiuū placere uelle, mortuum etiam laudari. Amavit de principibus Augustum, Vespasianum, Titum, Traianum, Pium, Marcum, reliquos foemineos uel uenenatos uocans. maxime tamē in historijs Marium & Camillū, Q. Macrinium Coriolanum dilexit. Interrogatus autem quid de Scipionibus sentiret, dixisse fertur, Felices illos fuisse magis, quā fortes: idēq; probare domesticam uitā & iuuetutem, quā in utroq; minus speciosa domi fuisse, apud omnes constat. Quod si rerum potitus fuisset, omnia correcturus fuerat, quā Seuerus uel non potuit emendare, uel noluit: & quidem sine crudelitate, imo etiam cum lenitate, sed re militari nō remissa & inepta atq; ridicula. Domus ei⁹ hodie Romae uisitur in campo Iouis, quā appellatur Pesceniani: in qua simulacrum eius in Trichoro constituit: statim post annum ex Thebaico marmore, quod ille ad similitudinem sui factum à rege Thebarum acceperat. Extat etiam epigramma Graecum, quod Latine hanc habet sententiam.

Aut hic uerba
supersunt,
aut aliqua
desunt.

Terror Aegyptiaci Niger astat militis ingens,

Thebaidos socius aurea saecula uolens,

Hunc reges, hunc gentes amant, hunc aurea Roma.

Hic Antoninis charus & imperio.

Nigrum nomen habet, Nigrum formauimus ipsi,

Vt consentiret forma Metalle tibi.

Quos quidem uersus Seuerus eradi noluit, cum hoc ei & Praefecti suggererent, & officiorum magistri, addens, Si talis fuit, sciant omnes qualem uicerimus. Si talis non fuit, putent omnes nos talem uicisse: imo sic fit, quia fuit talis.

AELII SPARTIANI

ANTONINVS CARACALLVS

X DVOBUS LIBERIS quos Septimius Seuerus reliquit, Getam & Bassianum: quorum unum exercitus, alterum pater dixit, Geta hostis est iudicatus: Bassianum autem obtinuisse imperium constat: de cuius maioribus frustra putamus iterandum, cum omnia in Seueri uita satis dicta sint. Huius igitur pueritia blanda, ingeniosa, parentibus affabilis, amicis parentum iucunda, populo accepta, grata Senatui, ipsi etiam ad amorem conciliandum salutaris fuit. Non ille in literis tardus, non in beneuolentijs segniss, nō tenax in largitate, non lentus in dementia, sed sub parentibus, uisus. Deniq; si quando feris obiectos damnatos